

EDITO**EN DAN NU TIJD VOOR...
DE VERMAATSCHAPPELIJING VAN DE OPVOEDING!**

• Grijpen we te snel naar te specialistische hulp voor gewone (opvoedings)problemen? Volgens de Nederlandse pedagoog Jo Hermanns¹ wel. Bij het aanvaarden van de Kohnstammleerstoel aan de Universiteit van Amsterdam stelde hij in zijn oratie dat we "het opvoeden verleerd" zijn: "Kinderen moeten weer opgevoed worden, in plaats van behandeld."

• Hermanns becijferde dat 14% of één op de zeven Nederlandse kinderen speciaal onderwijs volgt, begeleiding van de jeugdzorg of de geestelijke gezondheidszorg krijgt, of in een pleeggezin of tehuis woont. Hieruit volgt dat kinderen vaak apart van hun 'gewone' leeftijdsgenoten opgroeien en in een soort isolement terecht komen, waardoor natuurlijke hulpbronnen minder gemakkelijk bereikbaar worden. Volgens Hermanns heeft slechts vijf procent van de kinderen echt speciale zorg nodig, nl. die kinderen die worstelen met een opeenstapeling van ernstige problemen.

• Wanneer men echter bij eerder gewone problemen meteen een professional inschakelt, komt een heel apparaat op gang met een diagnosestelling, eventueel een toegangspoort, een doorverwijzing, een behandelplan, een casemanager of zorgcoördinator, al dan niet opeenvolgende modules van hulp, trajectbegeleiding, vormen van periodieke evaluatie, enz. Terwijl de oplossing meestal tussen ouder en kind ligt, en niet bij de hulpverlener, aldus Hermanns. Professionals maken ouders juist onzekerder door de problemen over te nemen, terwijl de ouders net de eerste deskundigen zijn als het over hun kinderen gaat. Daarom pleit Hermanns voor een andere vorm van hulp, nl. in het gezin en gericht op "herstel van het gewone leven". Ouders moeten meer vertrouwen op hun eigen intuïtie en hun eigen opvoedingsvaardigheden.

• We hebben niet onmiddellijk cijfers over deze problematiek in Vlaanderen (dat is misschien een uitdaging voor onze professoren pedagogie...), maar veronderstellen dat de situatie bij ons niet zo erg veel zal verschillen van de Nederlandse. ▼ Daar komt nog bij dat de werkvormen in de zorg de jongste jaren steeds uitge-

1. In een interview in het Nederlandse dagblad Trouw van 9 juni 2009.

breid werden (wie kent bijvoorbeeld nog het verschil tussen beschut, beschermd, geïntegreerd en begeleid zelfstandig wonen?) en steeds meer geprofessionaliseerd. Door doorgedreven specialisatie geraakten de 'generalisten' in de hulpverlening in de verdrukking, en met hen de 'integrale aanpak' in de zorg. Integrale jeugdhulp is immers nog geen garantie voor 'geïntegreerde' hulp. Door modulering van de hulpverlening dreigen we in een hulpverleningscarrousel te verzeilen en raakt de noodzakelijke continuïteit in de zorg zoek. De verkokerde hulpverlening tracht zich op de 'markt van de zorg' zo goed mogelijk te verkopen, en het helpt dat men dan beroep kan doen op wetenschappelijk onderbouwde, evidence based en liefst geprotocolleerde methoden. Want zo zorgt men ervoor dat ook de subsidiegever onder de indruk is...

Of de jongeren in kwestie en hun ouders daar een boodschap aan hebben, is een andere zaak. Uiteraard moeten we in een samenleving, waarin de natuurlijke verbanden dunner worden, ouders de nodige ondersteuning (maar ook niet meer dan dat) kunnen bieden bij de opvoeding, als het eens wat moeilijker gaat. Niet in de eerste plaats door daar een batterij professionals op af te sturen, maar door de natuurlijke verbanden te ondersteunen via mantelzorg, buurtwerking, verenigingsleven, vrijwilligerswerk, buddyprojecten of steungezinnen, al dan niet in georganiseerd verband. Hierbij zal soms ondersteuning door professionals nodig zijn: niet om de opvoedingstaken over te nemen, maar juist om ze terug te geven aan de betrokkenen.

In dit verband zijn de laatste jaren een aantal goede en veelbelovende initiatieven genomen. We denken bijvoorbeeld aan het laagdrempelig aanbod van de opvoedingswinkels, in zoverre ze er bewust over waken niet mee te werken aan het al te zeer problematiseren van opvoedingsvraagstukken. Een steungezinnenwerking als vorm van georganiseerde mantelzorg kan een gezin met een beschadigd netwerk juist voldoende ondersteunen, zodat zwaardere tussenkomsten, tot en met uithuisplaatsing, niet moeten overwogen worden. Het interessante aan Triple P is juist de verschillende niveaus (van laagdrempelig en dicht bij de gezinnen tot erg gespecialiseerd) waarop men werkt, zonder dat hiermee automatisch een carrousel op gang getrokken wordt. Eigen kracht conferenties kunnen ervoor zorgen dat de betrokkenen de eigen situatie in handen blijven nemen, ook als de problemen hardnekkiger worden. Allerlei vormen van opvoedingsondersteuning, thuisbegeleiding en ambulante werking vanuit bijvoorbeeld de Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning kunnen in dit verband zeker een rol spelen, als ze bewust uitgaan van de kracht van de hulpvragers en hun omgeving en zichzelf niet opblazen als de grote redders in nood.

Al te vaak werden in het verleden problemen aangepakt door ze te isoleren (soms letterlijk in isoleer cellen), te medicaliseren of te professionaliseren... Voor de samenleving was de zaak daarmee opgelost of minstens aan het gezicht onttrokken. Achteraf moesten dan immense inspanningen geleverd worden om de betrokkenen opnieuw hun plaats te laten vinden in de samenleving, die wel zegt 'open' te staan, maar nog lang niet 'inclusief' is. Laten we niet dezelfde weg opgaan met gezinnen met kinderen met opvoedingsproblemen...

Fons Geerts
Eindredacteur